

PROF. DR HAB. HENRYK RAJZMAN
(1905—1983)

ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN—POLONIA
VOL. XXXI SECTIO G 1984

PROFESOR DR HAB. HENRYK RAJZMAN
(1905—1983)

Henryk Rajzman urodził się 1 stycznia 1905 r. w Sosnowcu, w rodzinie robotniczej. W r. 1923 uzyskał świadectwo dojrzałości i podjął studia na Wydziale Prawa UJ. Jednocześnie rozpoczął studia w Szkole Nauk Politycznych w Krakowie, z których jednak zrezygnował z uwagi na konieczność podjęcia pracy zarobkowej. Po ukończeniu studiów prawniczych w r. 1927 i następnie aplikacji sądowej w r. 1929 podjął pracę w prokuraturze w Sosnowcu. W latach 1932—1939 wykonywał zawód adwokata, w czasie okupacji pracował jako pracownik fizyczny. Po wyzwoleniu powrócił do zawodu prokuratora, pracując kolejno w Sosnowcu, Łodzi, Krakowie, a następnie w Warszawie. Od r. 1950 pracował nieprzerwanie, aż do przejścia na emeryturę, w Generalnej Prokuraturze.

Pracę badawczą rozpoczął bezpośrednio po wyzwoleniu. W r. 1947 uzyskał na Wydziale Prawa UJ stopień doktora nauk prawnych na podstawie pracy *Zdrada kraju w prawie polskim*. Stopień docenta otrzymał w r. 1960 na Wydziale Prawa UW, na podstawie pracy *Zażalenie w procesie karnym*. W tymże roku podjął pracę w Katedrze Prawa Karnego UMCS w Lublinie. Był jej kierownikiem w latach 1961—1969. W r. 1968 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. Ciężki już stan zdrowia zmusił Profesora do odejścia na emeryturę w r. 1971.

Okres Jego pracy w Uniwersytecie nie był długi, ale niezwykle intensywny i owocny. Pod kierunkiem Profesora uzyskało doktorat 6 osób, ponadto wielokrotnie uczestniczył On w przewodach doktorskich i habilitacyjnych. Obok dwu monografii (*Zdrada kraju w prawie polskim, Zażalenie w procesie karnym*), skryptu (*Prawo karne*, 1962, 1968) opublikował ponad 40 artykułów, tyleż glos do orzeczeń SN, kilkanaście recenzji oraz kilkanaście przeglądów orzecznictwa SN w „Nowym Prawie". Podejmo-

wał problemy ważne dla praktyki. Mistrzowsko łączył wiedzę teoretyczną i praktyczną, zarówno w zakresie prawa karnego materialnego, jak i procesowego. Dał się poznać jako wnikliwy analityk orzecznictwa Sądu Najwyższego. Szczególnie cenne były dla praktyki wymiaru sprawiedliwości Jego glosy i przeglądy orzecznictwa SN. Dociekania naukowe Profesora charakteryzował legalizm i umiejętność analizy szczegółowej. Można przypomnieć niektóre tylko, najbardziej ważkie Jego opracowania: *Sąd hitlerowski na ziemiach zachodnich Polski* (1946), *Ściganie karne na wniosek* (1948), *Prawo oskarżonego do obrony* (1952), *O właściwą kwalifikację zarzutów rewizyjnych* (1953), *Przygotowanie i usiłowanie w projekcie k.k. PRL* (1954), *Dwa czy jedno przestępstwo* (1956), *Wznowienie czy stwierdzenie nieważności* (1956), *Wniosek rewizyjny i wniosek o wznowienie postępowania* (1956), *Zbieg przestępstw i zbieg ustaw w projekcie k.k. PRL* (1956), *Nowe przepisy o odszkodowanie za niesłuszne skazanie* (1957), *Sprawa wykładni, wytycznych czy ustawy* (1958), *Zażalenie w procesie karnym* (1959), *Z problematyki zażalenia w polskim procesie karnym* (1959), *Z problematyki zgody pokrzywdzonego* (1959), *Przestępstwo ciągłe w bieżącym orzecznictwie SN* (1960), *Przestępstwa przeciwko wolności i godności człowieka* (1962), *Zagadnienia „kontratypów" w projekcie k.k. PRL* (1963), *Ignorantia iuris w projekcie k.k. PRL* (1963), *O tzw. winie kombinowanej w teorii de lege lata i de lege ferenda* (1963), *Anologia in bonam partem i zasada legalizmu w prawie karnym* (1966), *Bezprawność, społeczne niebezpieczeństwo, wina w projekcie k.k.* (1968), *Wyłączenie odpowiedzialności karnej* (1970).

Poważne osiągnięcia twórcze Zmarłego byłyby zapewne jeszcze większe, gdyby nie ciężka, długotrwała choroba, która przez ponad 10 lat zmniejszała Jego siły życiowe.

Profesor był człowiekiem skromnym, rzetelnym i niezwykle wrażliwym na sprawy drugiego człowieka, na dobro i zło, na sprawiedliwość i niesprawiedliwość. Jego filozofia życia była prosta: uczciwie żyć, rzetelnie pracować, być sprawiedliwym. Tymi zasadami kierował się w swoim życiu osobistym i w pracy zawodowej jako praktyk i teoretyk prawa. Życzliwy ludziom, pomocny w potrzebie, solidny i obowiązkowy. Takim Go zapamiętaliśmy. Umysł miał niezwykle ścisły i dociekliwy. Był wymagający w stosunku do studentów i współpracowników, najbardziej jednak — w stosunku do samego siebie. Ta postawa zjednała Mu głęboki szacunek i przywiązanie tych, którym dane było się z Nim stykać i mieli satysfakcję pracować pod Jego kierunkiem naukowym.

Jego wiedza praktyczna skłaniała Go do takiego uprawiania nauki prawa karnego, aby służyła ona rzeczywiście praktyce. Bezpośrednio po wojnie z pracą praktyka łączył przez wiele lat działalność szkoleniową tak wówczas potrzebną, uczestniczył też w popularyzacji prawa karnego. Pro-

fesor był członkiem Zespołu Prawa Karnego Komisji Kodyfikacyjnej, wieloletnim członkiem Komitetu Redakcyjnego „Nowego Prawa". Odznaczony między innymi Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Jego pracowite, znaczone cierpieniami, życie dobiegło kresu. W dniu 26 października 1983 r. pożegnało Go, z głębokim żalem, grono najbliższych przyjaciół. Pozostanie w naszej pamięci jako prawy Człowiek, wzorowy Nauczyciel i dobry Polak *.

Współpracownicy i wychowankowie

---

* O udziale H. Rajzmana w służbie wymiaru sprawiedliwości polskiego ruchu oporu na Śląsku w okresie okupacji pisze J. Niekrasz: *Z dziejów AK na Śląsku*, PAX, Warszawa 1985, ss. 130, 179, 180, 242, 246, 277.

WYKAZ PUBLIKACJI PROF. DRA HAB. HENRYKA RAJZMANA

1. *Zdrada kraju w polskim prawie karnym*, Warszawa 1948.
2. *Zażalenie w polskim prawie karnym*, „Nowe Prawo" 1959, nr 6, „Państwo i Prawo" 1959, nr 12, „Zeszyty Naukowe PAN" 1961 nr 1.
3. *Sąd hitlerowski na ziemiach zachodnich Polski*, „Strażnica Zachodnia" 1946, nr 7—8.
4. *Zdrada kraju w dawnym prawie polskim*, „Strażnica Zachodnia", 1946, nr 9—11.
5. *Nowe prawo o odstępstwie narodowym*, „Strażnica Zachodnia" 1946, nr 9—11.
6. *Ustrój sądów ZSRR*, „Przegląd Administracyjny" (Katowice) 1948, nr 1—2.
7. *Ściganie karne na wniosek*, „Państwo i Prawo" 1948, nr 9—10.
8. *Nierząd między małżonkami*, „Państwo i Prawo" 1948, nr 1.
9. *Udział prokuratora w sądzie drugiej instancji*, „Biuletyn Generalny Prokuratury" 1951, nr 7.
10. *Prawo oskarżonego do obrony*, „Nowe Prawo" 1952, nr 8.
11. *O właściwą kwalifikację zarzutów rewizyjnych*, „Państwo i Prawo" 1953, nr 3.
12. *Wzmożenie karnoprawnej ochrony mienia społecznego*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego" 1953, nr 5.
13. *Kobieta w radzieckim prawie karnym*, „Ławnik Ludowy" 1953, nr 3.
14. *Opracowanie skargi rewizyjnej*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy" 1954, nr 1.
15. *Dwa czy jedno przestępstwo*, „Państwo i Prawo" 1956, nr 7.
16. *W kwestii wykładni art. 76 k.k.*, „Państwo i Prawo" 1956, nr 11.
17. *W sprawie wykładni art. 387 k.p.k.*, „Nowe Prawo" 1956, nr 1.
18. *Wznowienie czy stwierdzenie nieważności*, „Nowe Prawo" 1956, nr 4.
19. *W sprawie przestępstw wojskowych w projekcie k.k. PRL*, „Nowe Prawo" 1956, nr 7—8.
20. *Wniosek rewizyjny i wniosek o wznowienie postępowania*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy" 1956, nr 1.

21. *Zbieg przestępstw i zbieg ustaw w projekcie k.k. PRL*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy" 1956, nr 3.
22. *Przygotowanie i usiłowanie w projekcie k.k. PRL*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy" 1956, nr 4.
23. *Nowe przepisy o odszkodowanie za niesłuszne skazanie*, „Państwo i Prawo" 1957, nr 3.
24. *Gwoli ścisłości... Uwagi na marginesie glosy prof. dr T. Cypriana*, Państwo i Prawo" 1957, nr 7—8.
25. *Jak rozumieć i stosować art. 388 § 1 k.p.k.*, „Nowe Prawo" 1957, nr 1.
26. *Czy zażalenie można wnieść ustnie*, „Nowe Prawo" 1957, nr 2.
27. *W kwestii uzasadnień wyroków sądów rewizyjnych*, „Nowe Prawo" 1957, nr 5.
28. *O doręczaniu odpisów orzeczeń administracyjnych zastępujących akt oskarżenia*, „Nowe Prawo" 1957, nr 9.
29. *Jak rozwiązać problem rehabilitacji*, „Palestra" 1957, nr 2.
30. *Sprawa wykładni, wytycznych czy ustawy*, „Państwo i Prawo" 1958, nr 9.
31. *O kwalifikowanym rabunku mienia społecznego*, „Państwo i Prawo" 1958, nr 3.
32. *Zażalenie w procesie karnym*, „Państwo i Prawo" 1959, nr 12.
33. *Z problematyki zażalenia w polskim procesie karnym*, „Nowe Prawo" 1959, nr 6.
34. *Z zagadnień wykładni art. 392 k.p.k.*, „Nowe Prawo" 1959, nr 11.
35. *Z problematyki zgody pokrzywdzonego*, „Nowe Prawo" 1959, nr 12.
36. *Przestępstwo ciągłe w bieżącym orzecznictwie Sądu Najwyższego*, „Państwo i Prawo" 1960, nr 2.
37. *Przestępstwa przeciwko wolności i godności człowieka*, „Nowe Prawo" 1962, nr 3.
38. *Zagadnienie „kontratypów" w projekcie k.k. PRL*, „Państwo i Prawo" 1963, nr 3.
39. *Ignorantia iuris w projekcie k.k. PRL*, „Palestra" 1963, nr 5.
40. *O tzw. winie kombinowanej w teorii de lege lata i de lege ferenda*, Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sectio G, vol. X, 1963.
41. *Analogia in bonam partem i zasada legalizmu w prawie karnym*, Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sectio G, vol. XIII, 1966.
42. *Bezprawność, społeczne niebezpieczeństwo czynu, wina w projekcie k.k.*, „Nowe Prawo" 1968 nr 12.
43. *Wyłączenie odpowiedzialności karnej*, Wyd. ZPP, Warszawa 1970.

OPRACOWANIA DYDAKTYCZNE

44. *Prawo karne*, skrypt, Lublin 1962.
45. *Zarys wykładu prawa karnego*, skrypt, Rzeszów 1968.

GLOSY ORZECZEŃ SĄDU NAJWYŻSZEGO

46. Glosa na tle art. 195 k.k., Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych [dalej skrót: OSPiKA] 1957, nr 1.
47. Glosa na tle art. 204 i 286 k.k., OSPiKA 1958, nr 3.
48. Glosa na tle art. 38 m.k.k., OSPiKA 1958, nr 4, poz. 111 k.
49. Glosa na tle art. 230 i 247 k.k., OSPiKA 1958, z. 5, poz. 119 k.
50. Glosa na tle art. 46 m.k.k., „Państwo i Prawo" 1958, nr 7.

51. Glosa na tle art. 50 i 85 k.k., „Państwo i Prawo" 1959, nr 8—9.
52. Glosa na tle art. 242 k.k., OSPiKA, 1959, nr 1, poz. 19 k.
53. Glosa na tle art. 4 m.k.k., OSPiKA, 1959, nr 4, poz. 93 k.
54. Glosa na tle art. 286 k.k., OSPiKA, 1959, nr 11, poz. 305.
55. Glosa do wyroku na tle art. 129—133 k.k., „Nowe Prawo" 1960, nr 2.
56. Glosa na tle art. 9 i 10 u.k.d., „Nowe Prawo" 1960, nr 5.
57. Glosa na tle art. 4 ust. z 27 IV 1956 r., OSPiKA 1960, nr 3, poz. 80.
58. Glosa na tle art. 23 k.k., OSPiKA 1960 nr 4, poz. 90.
59. Glosa na tle art. 384 i 463 k.p.k., OSPiKA 1960, nr 7—8, poz. 219.
60. Glosa do art. 241 k.k., OSPiKA 1960, nr 10, poz. 273.
61. Glosa do art. 327 k.p.k., OSPiKA 1960 nr 11, poz. 306.
62. Glosa do art. 23 k.k. i art. 30 dekr. z 23 III 1956 r., OSPiKA 1960, nr 3, poz. 19.
63. Glosa do wyroku z 12 X 1960 r., IV K 582/60, „Państwo i Prawo" 1961, nr 4—5.
64. Glosa na tle art. 8—10 ust. o zwalczaniu spekulacji, „Nowe Prawo" 1961, nr 2.
65. Glosa na tle art. 54 i 47 k.k., „Nowe Prawo" 1961, nr 5.
66. Glosa na tle art. 9 ust. o sprawach z oskarżenia prywatnego, „Nowe Prawo" 1961, nr 7—8.
67. Glosa na tle art. 247 k.k., „Państwo i Prawo" 1961, z. 6.
68. Glosa na tle art. 143 k.k., OSPiKA 1961, nr 7—8, poz. 224.
69. Glosa na tle art. 60 k.k., „Nowe Prawo" 1962, nr 1.
70. Glosa na tle art. 26, 230 § 2 k.k., OSPiKA 1962, nr 11, poz. 307.
71. Glosa na tle art. 23 k.k., „Państwo i Prawo" 1962, nr 2.
72. Glosa na tle art. 42 § 2 k.k., „Nowe Prawo" 1963, nr 3.
73. Glosa na tle art. 388 k.p.k., „Nowe Prawo" 1963, nr 7—8.
74. Glosa na tle art. 42 i 57 k.k., „Państwo i Prawo" 1963, nr 2.
75. Glosa na tle art. 130 k.k. WP i art. 28 ust. o zwalczaniu alkoholizmu, „Nowe Prawo" 1964, nr 6.
76. Glosa na tle art. 47 m.k.k., OSPiKA 1964 nr 1, poz. 15.
77. Glosa na tle art. 388 § 3 i 4 k.p.k., „Nowe Prawo" 1965, nr 3.
78. Glosa na tle art. 3 m.k.k., OSPiKA 1965, nr 4, poz. 74.
79. Glosa na tle art. 305 i 388 k.p.k., „Nowe Prawo" 1965, nr 7—8.
80. Glosa na tle art. 76 k.k., „Nowe Prawo" 1966, nr 10.
81. Glosa na tle art. 36 k.k., „Nowe Prawo" 1967, nr 2.
82. Glosa na tle art. 331[1] k.p.k. [wspólnie z A. Wąskiem], „Państwo i Prawo" 1983, z. 3.

PRZEGLĄDY ORZECZNICTWA

83. Przegląd orzecznictwa SN II/1962, „Nowe Prawo" 1963, nr 4—5.
84. Przegląd orzecznictwa SN I/1963, „Nowe Prawo" 1963, nr 12.
85. Przegląd orzecznictwa SN II/1963, „Nowe Prawo" 1964, nr 5.
86. Przegląd orzecznictwa SN I/1964, „Nowe Prawo" 1964, nr 12.
87. Przegląd orzecznictwa SN II/1964, „Nowe Prawo" 1965, nr 5.
88. Przegląd orzecznictwa SN I/1965, „Nowe Prawo" 1966, nr 1.
89. Przegląd orzecznictwa SN II/1966, „Nowe Prawo" 1967, nr 9.
90. Przegląd orzecznictwa SN I/1967, „Nowe Prawo" 1967, nr 11.

91. L. Schaff: *Proces karny Polski Ludowej*, „Nowe Prawo" 1954, nr 4.
92. S. Śliwiński: *Wznowienie postępowania karnego*, „Państwo i Prawo" 1959, nr 7.
93. L. Hochberg, A. Murzynowski, L. Schaff: *Komentarz do kodeksu postępowania karnego*, „Państwo i Prawo" 1960, nr 10.
94. *Mała encyklopedia prawa*, „Państwo i Prawo" 1960, nr 8—9.
95. J. Bafia: *O odpowiedzialności karnej za przestępstwa przeciwko własności społecznej*, „Nowe Prawo" 1960, nr 11.
96. *Orzecznictwo Najwyższego Sądu Wojskowego 1960 r.*, „Państwo i Prawo" 1961, z. 3.
97. J. Andrejew: *Ustawowe znamiona przestępstwa*, „Państwo i Prawo" 1961, z. 7.
98. L. Lernell: *Wykład prawa karnego*, „Państwo i Prawo" 1962, z. 5—6.
99. M. Szargorodski: *Sowriemiennoje burżuaznoje ugołownoje zakonodatielstwo i prawo* „Państwo i Prawo" 1962, z. 11.
100. L. Lernell: *Zagadnienie związku przyczynowego w prawie karnym*, „Państwo i Prawo" 1964, z. 8—9.
101. W. Wolter: *Funkcja błędu w prawie karnym*, „Państwo i Prawo" 1966, nr 9.
102. J. Sawicki: *Przymus leczenia, Eksperyment, Udzielenie pomocy i przeszczep w świetle prawa*, „Państwo i Prawo" 1967, z. 2.

OPRACOWANIA OKOLICZNOŚCIOWE

103. *Kiedy wolno zabić a kiedy krytykować*, „Prawo i Życie" 1956, nr 16.
104. *Wpływ prokuratury na orzecznictwo Sądu Najwyższego* [w:] *Prokuratura PRL w dziesięcioleciu 1950—1960*, Warszawa 1960.
105. *O projekcie — spokojnie*, „Kurier Lubelski" 1963, nr 4, z 27 IV 1963.
106. Notki do orzecznictwa Sądu Najwyższego (w liczbie łącznej ponad 150), publikowane w dziale orzecznictwa w „Nowym Prawie" pod red. doc. dra H. Rajzmana.